ĀRVALSTU INVESTĪCIJU VIDES INDEKSS 2022

ĀRVALSTU INVESTORU VIEDOKĻI PAR INVESTĪCIJU KLIMATA ATTĪSTĪBU LATVIJĀ: PĀRVALDĪBAS IZDEVUMS

FICIL

STOCKHOLM SCHOOL OF ECONOMICS

SSE RIGA

SATURS

4 Priekšvārds
6 Ārvalstu kapitāla uzņēmumu īpatsvars Latvijā
7 Ievads
8 2022.gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma fokuss
9 Galvenie rezultāti:
- 11 Investīciju klimata pievilcība Latvijā
- 15 Centieni uzlabot investīciju klimatu

18 Turpmākie investīciju plāni
22 FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015-2022
23 Investoru vērtējums par publiskā sektora efektivitāti
26 Investoru vērtējums sadarbībai ar publisko sektoru
30 Investoru viedoklis par reformu prioritātēm
32 Investoru novērtējums par korporatīvās pārvaldības principu ievērošanu valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās
36 Premjerministra kungs, Jums ir pienākusi vēstule!
39 Uzņēmumi, kas piedalījās pētījumā

PAR AUTORU

Profesors **Arnis Sauka** ir Rīgas Ekonomikas augstskolas (SSE Riga) Ilgtspējīga biznesa centra direktors un NVO "BASE" - bizness pret ēnu ekonomiku, valdes loceklis, kā arī Vidzemes Augstskolas padomes priekšsēdētājs. Arnis ir ieguvis doktora grādu Zīgenes Universitātē (Vācija) un ir pasniedzis vieslekcijas Jenčēpingas Starptautiskajā biznesa skolā (Zviedrija) un Londonas Universitātes koledžā (Apvienotā Karaliste).

Viņa akadēmisko pētījumu rezultāti ir publicēti tādos izdevumos kā *Strategic Entrepreneurship Journal*, *Journal of Business Ethics, International Small Business Journal, Journal of Comparative Economics*, kā arī grāmatās, kuras izdevuši *Springer, Routledge, Edward Elgar, IGI Global, Blackwell un Peter Lang*. Arnis ir iesaistīts lietišķajos pētījumos, tostarp pētījumos, kurus pasūtījuši OECD, Eurofound un dažādas bankas, nozares apvienības un NVO. Viņš ir Ēnu ekonomikas indeksa Baltijas valstīs līdzautors. Arnis vada TVNET.lv portālā raidījumu "Nauda runā", kurā notiek diskusijas un intervijas ar ievērojamiem Latvijas ekonomistiem, politiķiem, uzņēmējiem un NVO pārstāvjiem.

© Autors, SSE Riga, FICIL, 2023. gada aprīlis

PRIEKŠVĀRDS

Pēc notikumiem bagāta 2022. gada mēs šobrīd skatāmies uz nākotni. Pēdējo gadu laikā esam piedzīvojuši krīzi pēc krīzes, un, Saeimas vēlēšanām esot aiz muguras, tagad ir svarīgi īstenot konkrētas rīcības, lai veicinātu Latvijas ekonomikas izaugsmi.

Nesen izveidotā Latvijas valdība kā vienu no savām prioritātēm iezīmējusi ekonomikas transformāciju. Tas nenoliedzami nozīmē pozitīvi attīstīt uzņēmējdarbības vidi Latvijā un piesaistīt vairāk ārvalstu investorus. To var izdarīt, paaugstinot konkurētspēju un uzlabojot konkrētus investīciju vides aspektus, uz kuriem uzņēmēji norāda jau gadiem – piemēram, darbaspēka pieejamību, samazinātu birokrātiju, veicināt lielāku stabilitāti un prognozējamību attiecībā uz likumdošanas procesu, samazinot ēnu ekonomikas līmeni un veicinot sadarbību starp valsts un privāto sektoru.

Kā organizācija FICIL koncentrējas uz vairākiem tematiem - ES Zaļā kursa mērķu sasniegšanu un enerģētisko neatkarību; cīņu pret ēnu ekonomiku, darbaspēka pieejamību un prasmēm; publiskā sektora efektivitāti un digitālo transformāciju. Pēdējo gadu laikā FICIL biedri arvien vairāk aktualizējuši jautājumus, kas saistīti ar valsts sektora efektivitāti. Diskutējot par ieteikumiem ēnu ekonomikas līmeņa samazināšanai vai izvirzīto klimata mērķu sasniegšanu, biznesa pārstāvji sastapās ar vienu un to pašu problēmu – sadarbības vai izpratnes trūkumu no valsts sektora par to, kā šo problēmu neatrisināšana ietekmēs valsts ekonomiku.

Tas ir viens no iemesliem, kāpēc šā gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā galvenā uzmanība pievērsta valsts sektora reformai un sadarbībai starp uzņēmumiem un valsts pārvaldi. Tuvākajos gados risināmo sarežģīto jautājumu dēļ ir jābūt dziļākai izpratnei valsts un privātajā sektorā. Mēs nevaram sagaidīt, ka valsts sektora pārstāvji būs eksperti visā, tomēr, veidojot politiku, kas ilgtermiņā skars uzņēmumus, ir būtiski veicināt efektīvu komunikāciju, lai turpmāk netiktu negatīvi ietekmēta ekonomikas attīstība. Komunikācijas trūkums nav vienīgais izaicinājums - skaidrs, ka investori lielāku uzmanību pievērš politiķu un valsts sektora amatpersonu rīcībai, nevis vārdiem.

Mēs esam dzirdējuši plašas diskusijas publiskajā sfērā par ģeopolitisko situāciju. Kamēr mēs nevaram mainīt Latvijas atrašanās vietu, mēs varam efektīvāk strādāt, lai uzlabotu kopējo Latvijas investīciju klimatu, un roku rokā strādāt, lai risinātu jautājumus, kas jau gadiem ir redzami, bet nerisināti. Kāds labums no visiem plāniem, ko mēs kā valsts rakstām, ja trūkst īstenošanas vai pats plāns neveicina vispārējo mērķi – ekonomikas izaugsmes veicināšanu? Šajās investīciju vides indeksa intervijās ar investoriem FICIL galveno uzmanību pievērsa tam, kā mēs varam uzlabot sadarbību starp dažādām ieinteresētajām pusēm, lai sasniegtu kopīgos mērķus.

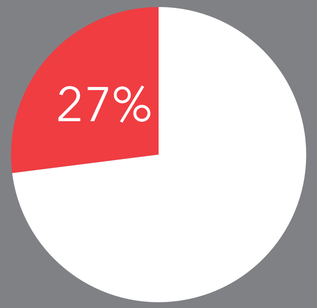
ZLATA ELKSNIŅA-ZAŠČIRINSKA

FICIL valdes priekšsēdētāja

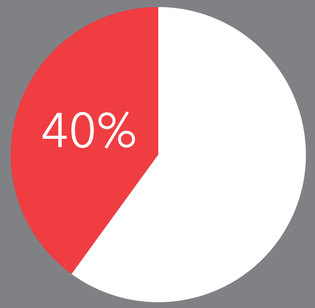
TO UZŅĒMUMU SKAITS, KURU APGROZĪJUMS PĀRSNIEDZ 145 TŪKSTOŠUS EIRO UN KURIEM IR 50% ĀRVALSTU KAPITĀLS (VAIRĀKUMS)

3068

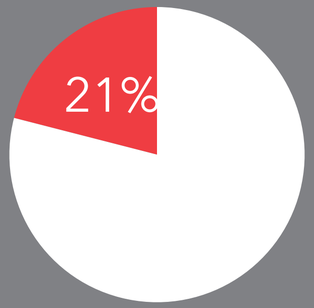
VAI 1/8 NO KOPĒJĀ UZŅĒMUMU SKAITA LATVIJĀ

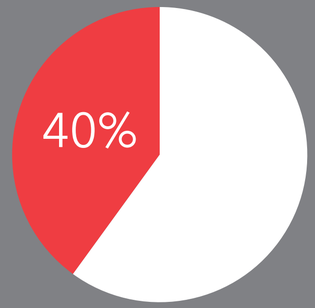
NO KOPĒJĀ SOCIĀLĀ NODOKĻA

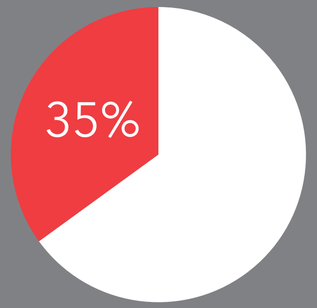
NO KOPĒJIEM SAMAKSĀTAJIEM NODOKĻIEM

NO KOPĒJĀ DARBASPĒKA

NO KOPĒJĀ APGROZĪJUMA

NO KOPĒJĀS PEĻŅAS

LURSOFT, 2021

IEVADS

FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu 2015. gadā pirmo reizi izveidoja Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Rīgas Ekonomikas augstskolu (SSE Riga).

Šis ir astotais FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums. Iepriekšējie septiņi ziņojumi sagatavoti attiecīgi 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 un 2021. gadā. Šī ziņojuma mērķis ir sniegt padziļinātu izpēti par galvenajiem izaicinājumiem un sarežģījumiem ārvalstu investoriem Latvijā, īpaši ņemot vērā valsts sektora reformu un sadarbību starp uzņēmumiem un valsts pārvaldi. Investori izvērtē politikas veidotāju darbu iepriekšējos gados, kā arī iezīmē nākotnes izaicinājumus un piedāvā potenciālus risinājumus.

Tāpat kā iepriekšējos pētījumos šis ziņojums ir balstīts uz aptauju: ārvalstu investoru Latvijā situāciju analīzi. Laikā no 2023. gada janvāra līdz 2023. gada februāra vidum mēs intervējām 55 augstākā līmeņa vadošos darbiniekus, kuri pārstāv ārvalstu uzņēmumus, kas ir nozīmīgi investori Latvijā.

Kopumā šie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 21% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem un nodarbina 18% no kopējā darbaspēka uzņēmumos, kuru apgrozījums pārsniedz 145 000 EUR un kam ir 50% ārvalstu kapitāla (informācija no vietnes Lursoft, 2021. gads).

2022. GADA PĒTĪJUMA FOKUSS

Vai ārvalstu investori redz progresu politikas iniciatīvās, kas vērstas uz iepriekšējo gadu ziņojumos identificēto problēmu risināšanu?

Kā investori vērtē valdības centienus un pašreizējās politikas iniciatīvas pēdējo 12 mēnešu kontekstā, kuru mērķis ir uzlabot investīciju klimatu Latvijā?

Valsts sektora reforma/modernizācija: investoru novērtējums un prioritātes?

PADZIĻINĀTAS IZPĒTES JOMAS

Publiskā sektora efektivitāte un sadarbība ar uzņēmējiem

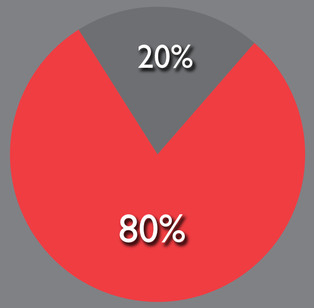

Korporatīvās pārvaldības centieni valsts un pašvaldību uzņēmumos: ārvalstu investoru novērtējums

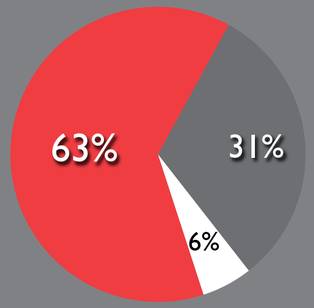

GALVENIE REZULTĀTI

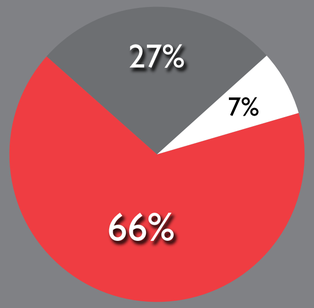
ĀRVALSTU INVESTORU NOVĒRTĒJUMS PAR IZMAIŅĀM PĒDĒJO 12 MĒNEŠU LAIKĀ ATTIECĪBĀ UZ PROBLEMĀTISKAJĀM JOMĀM, KAS BIJA NORĀDĪTAS IEPRIEKŠĒJO GADU PĒTĪJUMOS

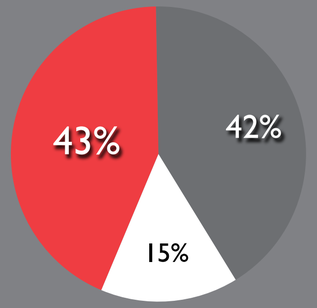
DEMOGRĀFIJA

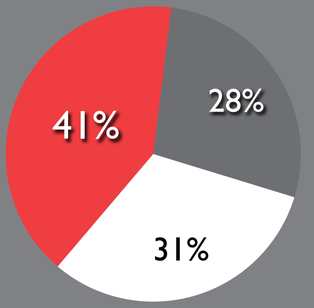
DARBASPĒKA PIEEJAMĪBA

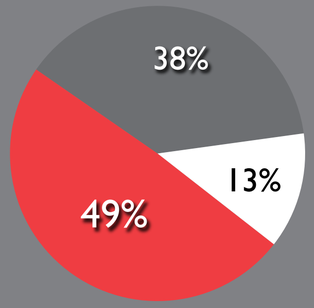
NENOTEIKTĪBA

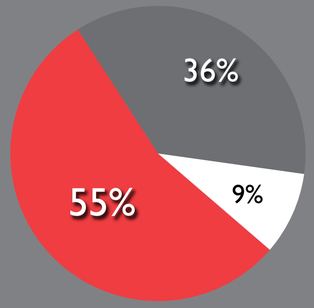
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES KVALITĀTE

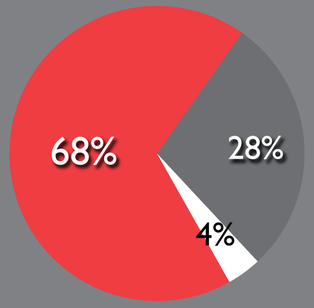
VALDĪBAS SNIEGTAIS ATBALSTS UN KOMUNIKĀCIJA AR POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

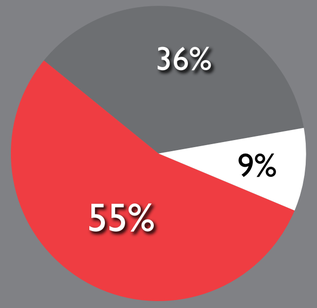
UZŅĒMĒJU NEĒTISKA VAI NELIKUMĪGA RĪCĪBA, NEGODĪGA KONKURENCE

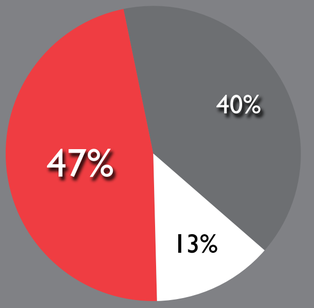
NODOKĻU SISTĒMAS KVALITĀTE

VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMA

LIKUMDOŠANAS KVALITĀTE

TIESU SISTĒMA

IR POZITĪVAS IZMAIŅAS BEZ IZMAIŅĀM IR NELIELI UZLABOJUMI

Valdība un ministrijas ir ieinteresētas ar mums runāt tāpēc, ka mēs esam liels, globāls spēlētājs, bet vai viņi pēc tam šo informāciju izmanto tālāk? Pārsvarā ir sajūta, ka tas netiek darīts.

PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

Ir nepieiciešams daudz vairāk strādāt pie imigrācijas. Uzlabojumi drīzāk ir sakritība, nevis politika.

RAŽOŠANAS UZŅĒMUMS

Kopējais nodokļu slogs ir taisnīgs, salīdzinot ar citām valstīm. Tomēr piemērošana varētu būt labāka, ja visiem nodokļu maksātājiem tiktu piedāvāta publiski pieejama interpretācija un vadlīnijas, lai novērstu vajadzību uzdot jautājumus individuāli. Tas noņemtu administratīvo slogu gan nodokļu maksātājiem, gan nodokļu iestādēm. Turklāt uzņēmumiem ir nepieciešama prognozējamība vismaz nodokļu jomā, un lielas izmaiņas ar īsu termiņu (mazāk nekā 6 mēneši) traucē uzņēmumiem, jo tiem ir vajadzīgs laiks, lai attiecīgi pielāgotu savas IT sistēmas un finanšu aplēses.

RAŽOŠANAS UZŅĒMUMS

Demogrāfija ir jautājums, kura ietekmi mēs kā uzņēmums jūtam. Kara dēļ Ukrainā bija papildu cilvēku pieplūdums, taču tas nav valdības politikas dēļ, kā arī nav zināms, vai šie cilvēki paliks. Zems iedzīvotāju skaita pieauguma līmenis būtiski ierobežo mūsu nākotnes izaugsmes potenciālu.

MAZUMTIRDZNIECĪBAS UN PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

VAI INVESTĪCIJU KLIMATA PIEVILCĪBA LATVIJĀ IR UZLABOJUSIES PĒDĒJO 12 MĒNEŠU LAIKĀ?

SKALĀ 1-5, KUR "1"- INVESTĪCIJU PIEVILCĪBA NAV UZLABOJUSIES VISPĀR,
“3" - IR NOVĒROTI DAŽI POZITĪVI UZLABOJUMI UN "5" - INVESTĪCIJU PIEVILCĪBA IR BŪTISKI UZLABOJUSIES.

Lietuva, šķiet, prot lieliski panākt, lai cilvēki pārceltos uz Lietuvu un izmantotu krīzes piedāvātās iespējas. Liekas, ka Latvija atpaliek un vienmēr meklē iemeslus, lai kaut ko nedarītu. Pietrūkst proaktīvas pieejas.

IKT UZŅĒMUMS

Liela daļa uzņēmumu atturās no investēšanas Latvijā - sliktās izglītības, tiesu sistēmas un darbaspēka pieejamības dēļ. Nišas investori visticamāk turpinās investēt, jo redz ieguvumus. Nepieciešams uzlabot darbaspēka kvalifikāciju (darbaspēks ar pievienoto vērtību).

PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

Mēs redzam, ka Latvijai ir ļoti atšķirīgi rezultāti salīdzinoši ar Lietuvu un Igauniju. Būtiskas izmaiņas valsts sektora pusē, lai uzlabotu klimatu, nav vērojamas.

PROFESIONĀLU REVĪZIJAS UN KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

Problēma bija vēlēšanu gads - viss uzsvars tika likts uz centieniem tikt pārvēlētiem nevis uz procesiem valstī. Izskatās, ka Lietuvā un Igaunijā ir spēcīgākas investīciju aģentūras. Tās aktīvāk palīdz investoriem, ir vērojama lielāka interese par problēmu risināšanu.

RAŽOŠANAS UZŅĒMUMS

Kopumā jaunu uzņēmumu skaits ir pieaudzis, kas ir pozitīvi. Tas nedaudz palēnina mūsu izaugsmi, jo ir ierobežota darbaspēka pieejamība un pieaug konkurence par resursiem. LIAA un Ekonomikas ministrija meklē iespējas piesaistīt investīcijas, konkrēti piesaistot IT uzņēmumus, kas viņiem ir vieglāk, jo šādi uzņēmumi neprasa lielu sākotnēju kapitālieguldījumu un tiem nav "jauzstādās" (nav rūpnīcu utt.), un tie rada augstu pievienoto vērtību. Tomēr viņi nerisina darbaspēka pieejamības problēmas, kas ierobežo šo uzņēmumu turpmāko izaugsmi.

IKT UZŅĒMUMS

Daži pozitīvi uzlabojumi ir. Svarīgi palielināt konkurenci un strādāt, lai īstenotu ESG un ilgtspējības tematus. Jābūt ātrākiem un konkrētākiem. Es bieži dzirdu no publiskā sektora, ka mēs gaidīsim ES lēmumus, pirms īstenosim jaunas lietas, bet patiesībā mēs jau esam Eiropa un mums būtu jāmeklē reformas un modernizācijas iespējas, pirms ES pieņem lēmumu, ka tās ir obligātas.

PROFESIONĀLU REVĪZIJAS UN KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

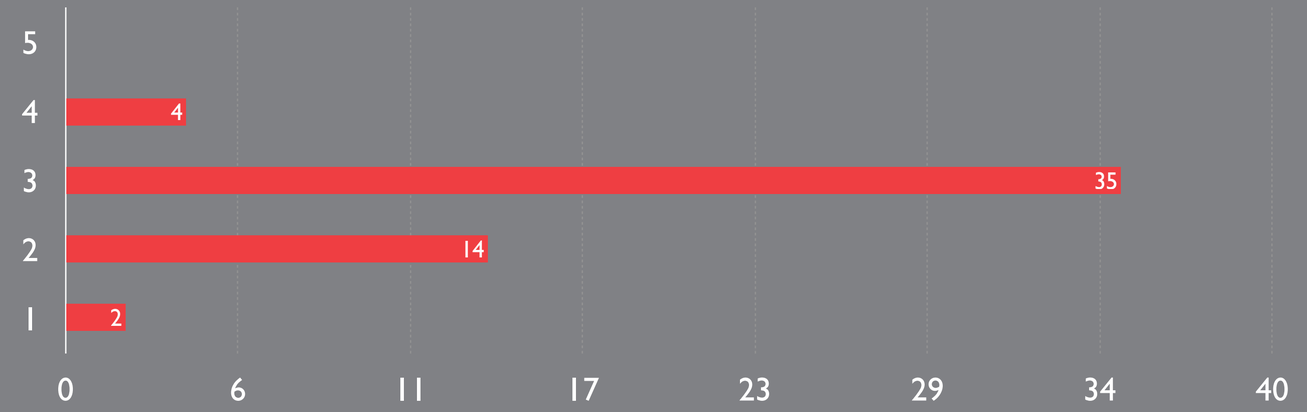
Ir sperti daudzi nelieli soļi, kuriem ir nozīme, tomēr mums ir jāiet pēc lielām pārmaiņām.

MAZUMTIRDZNIECĪBAS UN PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

POLITIKAS VEIDOTĀJU DARBA NOVĒRTĒJUMS INVESTĪCIJU VIDES UZLABOŠANĀ

2.7

2022

SKALĀ NO 1-5, KUR "1"- SLIKTI, "3"- VIDUVĒJI UN "5"- IZCILI

Liela daļa no tā, ko mēs redzam, ir tikai vārdi un solījumi. Kad nonākam līdz to īstenošanai, saskaramies ar ļoti daudz problēmām.

NEKUSTAMO ĪPAŠUMU UZŅĒMUMS

Ir daži pozitīvi uzlabojumi, kas ļauj mums paplašināt biznesu, bet investēt kļūst arvien neizdevīgāk.

RAŽOŠANAS UZŅĒMUMS

Dažas lietas ir paveiktas, bet ja dzīvo Latvijā, tad pamanīsi tādas lietas, kā piemēram, FID vadītāja nebūšanu amatā; ievērosi sīkākas detaļas, kāpēc neinvestēt nākotnē. Izskatās, ka ierēdņi dara visu iespējamo, lai parādītu, ka Latvija ir droša vieta investīcijām.

RAŽOŠANAS UZŅĒMUMS

Rīgas domē, ienākot Mārtiņam Staķim, varēja redzēt lielus centienus situāciju uzlabot - sadarbībā ar LIAA. Negatīvs piemērs - VARAM apturētais pilsētas attīstības plāns.

MAZUMTIRDZNIECĪBAS UN PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

Ja paskatāmies uz sasniegto, tiek strādāts tikai lozungu virzienā.

PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

Iepriekšējā Kariņa valdība darbu darīja labi, es kā ārzemnieks to uztvēru kā biznesu veicinošu. […] Lielu daļu Latvijas IKP saražo Rīgā, Latviju pārvalda valdība un lielu daļu ekonomikas pārvalda Rīgas pašvaldība. Rīgas pašvaldība varētu darīt vairāk, lai veicinātu pozitīvu uzņēmējdarbības vidi.

FINANŠU UN BANKU PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

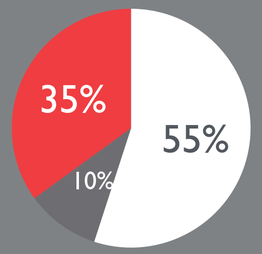
LIAA kaut ko dara, bet par maz, vajadzētu darīt vairāk. Izskatās, ka M.Staķis dara vairāk nekā LIAA, bet tam nevajadzētu būt katra reģiona ziņā.

IKT UZŅĒMUMS

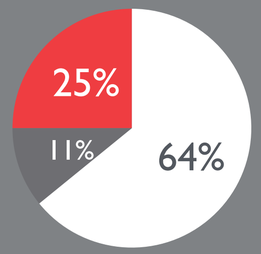
Neredzu, ka valdība vēlētos jaunas investīcijas, tā nav prioritāte. Arī budžeta tam īsti nav.

PROFESIONĀLU REVĪZIJAS UN KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

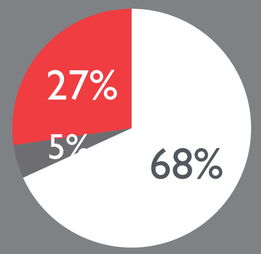
TURPMĀKIE INVESTĪCIJU PLĀNI

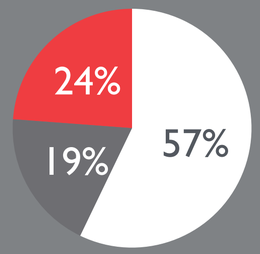
2018 (N=40)

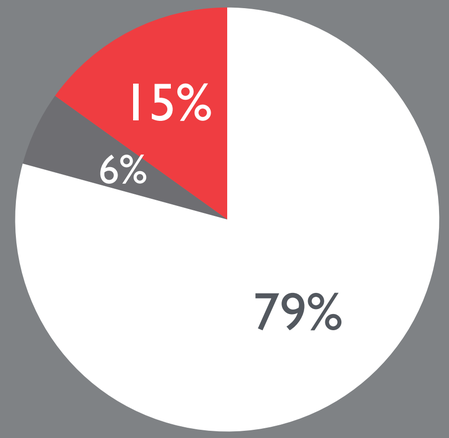
2019 (N=47)

2020 (N=44)

2021 (N=53)

2022 (N=55)

JĀ, PLĀNOJAM PALIELINĀT INVESTĪCIJAS

NĒ, NEPLĀNOJAM PALIELINĀT INVESTĪCIJAS

NAV IZLEMTS, ATKARĪGS NO APSTĀKĻIEM VAI NAV VAJADZĪGAS

JĀ, MĒS PLĀNOJAM PALIELINĀT INVESTĪCIJAS

Jā, mēs turpināsim. 5 miljoni šogad un pēc tam 20 miljoni līdz 2025. gadam. Līdz 2030. gadam mēs plānojam ieguldīt aptuveni 200 miljonus, bet tikai tad, ja valstij būs skaidrs oglekļa neitralitātes plāns. Šo ieguldījumu mēs varētu veikt arī Lietuvā, tāpēc vērtēsim, vai tā būs Latvija vai Lietuva.

RAŽOŠANAS UZŅĒMUMS

Ja mums ir jādod cipars, tad tuvāko 5 gadu laikā plānotās investīcijas ir ap 100 miljoniem eiro.

NEKUSTAMO ĪPAŠUMU UZŅĒMUMS

Mēs Latvijā nepārtraukti modernizējam un attīstām savu biznesu. Mēs tikko veicām 70 miljonu ieguldījumu un plānojam turpināt. Taču kā negatīvs aspekts ir dažādu pašvaldību shēmošana. Esam atcēluši investīcijas konkrētās pašvaldībās, balstoties uz korupcijas risku un slikto sadarbību.

MAZUMTIRDZNIECĪBAS UN PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

Jā, tuvākajos 3 - 4 gados plānojam 70 miljonu eiro investīcijas. Šis ieguldījums ir ļoti atkarīgs no likumdošanas. Summa biznesa plānā jau ir iekļauta.

IKT UZŅĒMUMS

NĒ, MĒS NEPLĀNOJAM PALIELINĀT INVESTĪCIJAS

Pašlaik sliktā darbaspēka pieejamība ir iemesls tam, lai turpmākas investīcijas neplānotu.

IKT UZŅĒMUMS

Ir dažāda veida projekti, kuros mēs ieguldām, bet nav plānu palielināt investīcijas.

MAZUMTIRDZNIECĪBAS UN PAKALPOJUMU UZŅĒMUMS

Ir plāni augt organiski, bet nav konkrētu plānu ieguldīt vairāk. Ģeopolitiskā situācija palielināja nenoteiktību un neatrisinātie darba spēka jautājumi arī nerada stabilitāti.

IKT UZŅĒMUMS

Šobrīd mēs neredzam citas investīcijas, bet, ja kaut kādi apstākļi mainīsies, tad tas varētu mainīt mūsu attieksmi uz pozitīvāku biznesa īstenošanai Latvijā. Pašreizējā valdības situācija uzliek zināmus ierobežojumus mūsu spējai un vēlmei investēt.

IKT UZŅĒMUMS

NAV IZLEMTS, ATKARĪBĀ NO APSTĀKĻIEM

Neizbēgami palielināsim investīcijas, bet summa ir atkarīga no situācijas un pieejamajām stimulu/atbalsta programmām. Katru gadu plānotas aptuveni 1 miljona eiro lielas investīcijas. Ja būtu pieejamas kaut kādas valsts atbalsta programmas vai īpašas ekonomiskās zonas, vai tās kombinācija ar ES fondiem, tad mums droši vien realitātē būtu lielāki ieguldījumi. Arī Rīgā īpašās ekonomiskās zonas ir ļoti ierobežotas – skumji, ka Latvijā kopumā šī prakse netiek plaši izmantota. Speciālo ekonomisko zonu trūkums.

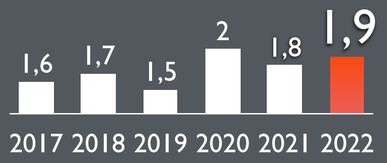
RAŽOŠANAS UZŅĒMUMS

Biznesa plānu veidošanā, ja prognozējam kaut kādu izaugsmi, tad parasti attiecīgi plānojam arī investīcijas. Plānojam turpināt patreiz esošo investīciju daudzumu. Galvenais ierobežojošais faktors ir darbaspēka un speciālistu trūkums. Latvijā nav neviena speciālista, ko nodarbināt, kā arī ne visai viegli piesaistīt resursus no ārzemēm. Šajā procesā ir liels melnais caurums.

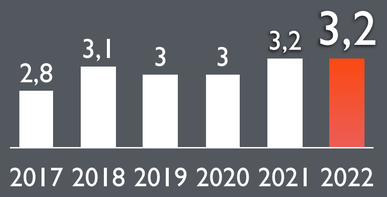
IKT UZŅĒMUMS

ĀRVALSTU INVESTORU NOVĒRTĒJUMS LATVIJAS EKONOMISKĀS KONKURĒTSPĒJAS POTENCIĀLAJIEM VIRZĪTĀJSPĒKIEM

DEMOGRĀFIJA

NODOKĻU SISTĒMA

IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES KVALITĀTE

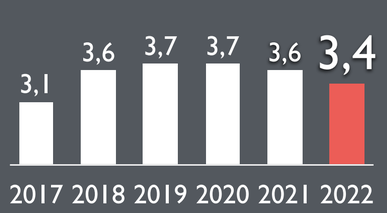
TIESISKĀ SISTĒMA

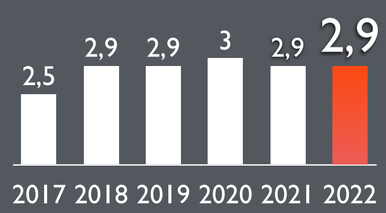
DARBASPĒKA PEEJAMĪBA

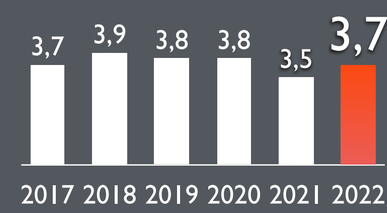
ATTIEKSME PRET ĀRVALSTU INVESTORIEM

VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMA

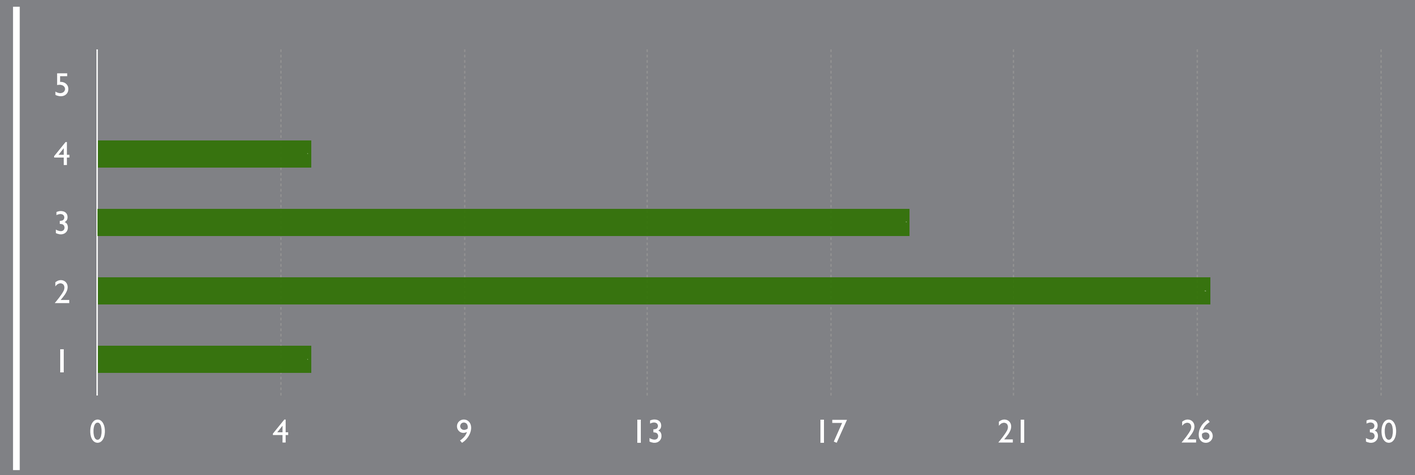
DZĪVES LĪMENIS LATVIJĀ

SKALA NO 1 LĪDZ 5, KUR "1"- NORĀDA UZ ZEMU KONKURĒTSPĒJU UN "5" - NORĀDA UZ AUGSTU KONKURĒTSPĒJU

VALSTS SEKTORA EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒJUMS ATTIECĪBĀ UZ PROAKTĪVU IZAICINĀJUMU RISINĀŠANU, AR KURIEM LATVIJA ŠOBRĪD SASKARAS

2.4

SKALĀ NO 1-5, KUR "1"- SLIKTI, "3"- VIDUVĒJI UN "5"- IZCILI

Latvijā, tāpat kā citās valstīs, tiek risināti ļoti sarežģīti jautājumi, no kuriem teju visos nepieciešama dažādu ministriju sadarbība, taču izskatās, ka šajos jautājumos nav nekāda progresa un trūkst proaktivitās pieejas no valdības to risināšanai.

IKT uzņēmums

Problēma ir ļoti steidzama, bet nekas netiek darīts. Ministriju sadarbība ir vāja, un starp tām nav kopīgu mērķu. Mēs turpināsim augt, bet tas būs ļoti lēni.

Ražošanas uzņēmums

Izskatās, ka valsts sektors cenšas, tomēr mums ir vajadzīgi konkrēti rezultāti. Ir bijuši gadījumi, kad mēs tiekam sūtīti no vienas iestādes uz otru.

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

Horizontālās sadarbības nav, ir tā, it kā šī ir ierastā darba prakse. Publiskā sektora efektivitāte visu laiku ir zema. Lēmumi netiek pieņemti, komunikācija nav efektīva, ir sajūta, ka viņi grib mums parādīt, cik daudz viņi nevar izdarīt.

IKT uzņēmums

Horizontālā sadarbība starp ministrijām faktiski nav. Zaļais kurss, kas būtībā skar visu, ar ko mēs darbojamies, ir jautājums, kuru nevar atrisināt starp ministrijām. Arī mēģinājumi jaunajā valdībā izveidot kaut kādu horizontālu formātu un koalīcijas mēģinājumi veidot klimata un enerģētikas politiku no esošajiem departamentiem jāsaka, dienas beigās netiks izdarīti. Jau tagad ir skaidrs, ka jaunā valdībā to nevarēs panākt. Ja jūs paskatāties uz svarīgiem jautājumiem, kas saistīti ar klimata politiku, kur mēs runājam par enerģētiku, lauksaimniecību un transportu, tad jūs redzat trīs ministrijas, kas no valsts puses ir atbildīgi - Satiksmes ministrija, Zemkopības ministrija un jaunā Klimata un enerģētikas ministrija. Katrai no ministrijām ir savs viedoklis, un redzams, ka praksē tās arī pie tā pieturēsies. Ja jūs paskatāties uz nodokļu politikas veidošanu Latvijā, kur Finanšu ministrija ir politikas veidotāja, piemēram, viņu sadarbība ar Ekonomikas ministriju ir diezgan vāja, un es uzskatu, ka arī tā neuzlabosies. Teorētiski šim vajadzētu būt ļoti sakārtotam procesam. Tomēr praksē katrs strādā savā veidā, kas biznesam nav motivējošs.

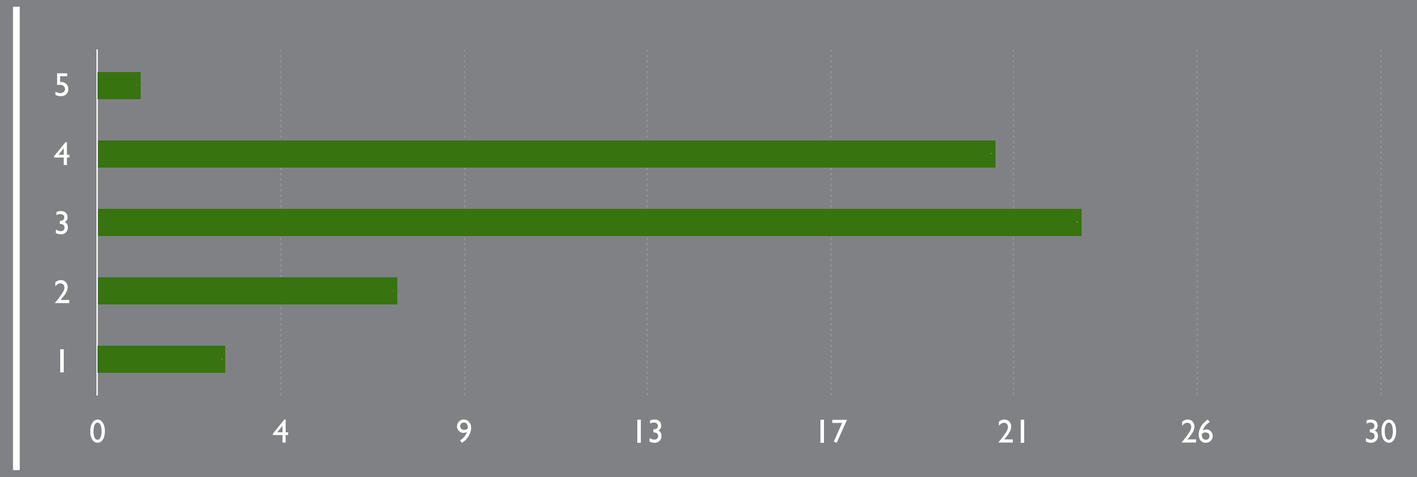
Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

Par to runā, bet tas nebūt nav ideāli. Starp pašvaldībām un valsti ir ļoti liela neatbilstība. Ja valsts pusē ir salīdzinoši caurspīdīgāki lēmumi, tad pašvaldības ir savas karaļvalstis un tām nekas cits nav nozīmīgs.

Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums

INVESTORU VĒRTĒJUMS SADARBĪBAI AR PUBLISKO SEKTORU

3.2

SKALĀ NO 1-5, KUR "1"- SLIKTI, "3"- VIDUVĒJI UN "5"- IZCILI

Mūsu galvenais komunikācijas partneris valsts sektorā ir ļoti pieejams, bet reizēm ministrijas un ministri aptur labo darbu. Izskatās, ka viņi cenšas, bet birokrātija ir šķērslis.

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

Sākumā sadarbība nebija tik laba, bet, strādājot pie tās, komunikācija uzlabojās. Vismaz ir sajūta, ka esi sadzirdēts. Nav tāda sajūtas, ka sarunāties viņi vispār negribētu.

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

Mums ir pieeja valsts amatpersonām, lai pārrunātu un aktualizētu jautājumus. Problēma rodas, kad runa ir par jautājumu risināšanu. Viņi it kā saprot, bet nekādu darbību nav, lēmumi kavējas, kas tiešām ir problemātiski.

IKT uzņēmums

No komunikācijas un atsaucības viedokļa viss ir labi, bet, ja mēs jau skatāmies uz to, kas tiek sasniegts pēc komunikācijas, tad tas vairs nav tik labi.

Ražošanas uzņēmums

Ir atsevišķas institūcijas ar kurām ir grūtāk komunicēt. Pozitīvā puse - ar uzņēmējdarbību saistītās publiskā sektora institūcijas (ALTUM, Ekonomikas ministrija, LIAA) ir atsaucīgas, ir interese un atbalsts.

Ražošanas uzņēmums

Galvenokārt tāpēc, ka Rīgas pašvaldība Dara labu darbu un ir īstenojusi Zaļo koridoru atsevišķiem projektu veidiem. Tas paātrina apstiprinājumus utt. Arī diezgan laba komunikācija ar valdību, izmantojot nozaru specifiskās asociācijas. Daži ieteikumi tiek ņemti vērā.

Nekustamo īpašumu uzņēmums

Komunicē, bet par maz. Atsevišķām nozarēm ir bijušas daudz problēmas, jo lēmumu pieņemšanā nav iesaistījušies profesionāļi. Nelaimīgā ostu reforma, neviens nesaprot, kāds bija tās mērķis vai arī, kas no tās ir iznācis.

Pakalpojumu uzņēmums

Latvijas valdība ir diezgan pieejama un dažādu lietu apspriešanai ir pieejami arī valsts sektora pārstāvji. Principā viņi saprot, bet reizēm pietrūkst darbību. Ir iespējas pilnveidoties, bet viņi dara labu darbu. Publiskajam sektoram Latvijā ir iespēja kļūt veiklākam.

Ražošanas uzņēmums

Ļoti dažādas institūcijas un dažādas pieejas. Teorētiski viņiem ir vienādi noteikumi un vienāda sistēma, bet kvalitāte ir ļoti atšķirīga. Ja mēs paskatāmies uz Patērētāju tiesību aizsardzības centru vai Konkurences padomi, tad tie būtu labi piemēri, arī Valsts ieņēmumu dienests ir kļuvis labāks, kaut vai lūdzot atbalstu pa telefonu, kvalitāte ir labāka un uzticamāka, bet visas institūcijas, kas saistītas ar dabas aizsardzību, vēl dzīvo pagātnē, viņu administratīvais darbs, komunikācija utt. ir ļoti slikta. Tas Zaļā kursa kontekstā rada daudz jautājumus par spēju būt pārredzamiem un pildīt vajadzīgo lomu. Būtisks caurspīdīguma trūkums. Šajās iestādēs nonāk liels apjoms ar ES fondiem, projektu īstenošanai, bet to darba prakse rada jautājumu, cik efektīvi šie līdzekļi tiek izmantoti.

Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums

Ir komunikācija, bet vai komunikācija reāli sasniedz rezultātus? Mēs jūtamies tā, it kā mūs uzklausītu. Sākam justies tā, ka mūsu problēmas tiek vairāk arī saprastas, tas ir mainījies pēdējo 5 gadu laikā, varbūt tas mainījās līdz ar iepriekšējo valdību. Iepriekš bija sajūta, ka runā ar sienu. Var konstruktīvi apspriest lietas, bet jautājums paliek - vai tas kaut ko sasniedz?

Pakalpojumu uzņēmums

INVESTORU VIEDOKLIS PAR REFORMU PRIORITĀTĒM

PUBLISKĀ SEKTORA EFEKTIVITĀTE

DIGITALIZĀCIJA UN DATU SAVIETOJAMĪBA

"Izveidots valsts datu kopums, palielinot valsts pārvaldes spēju izmantot datus lēmumu pieņemšanas procesā. Kā tam piešķir līdzekļus, kā apkopojam datus, kā analizējam datus? Cilvēkiem ir jābūt prasmīgiem. Varbūt mums šie dati jau ir, bet mēs vienkārši nevaram tiem piekļūt un proaktīvi tos izmantot. Standartizēt un centralizēt iekšējos procesus, kuri atkārtojas valsts sektora iestādēs, piemēram, publiskais iepirkums, IT, grāmatvedība, cilvēkresursi utt. Cilvēkkapitāla attīstība - mums ir vajadzīgi gudri, izglītoti cilvēki, kas palīdzētu celt mūsu valsti."

Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums

"Efektīva digitalizācija - daudz dažādu projektu, bet mēs esam tik tālu no savienotiem un efektīviem digitāliem risinājumiem publiskajā sektorā, piemēram, katastrofa ar e-veselību un vairāki citi jautājumi. Atkal var teikt visādas lietas par Igauniju, bet tur digitālie risinājumi darbojas."

Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums

"Atbildība un valsts sektora mērķrāditāji. Mēs nejūtam, ka pastāv visaptveroša mērķu struktūra vai veids, kā tos izmērīt visā valsts sektorā."

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

"Organizatoriskie uzlabojumi. Kreisā roka nezina, ko dara labā roka, galva ir pilnīgi kaut kur citur, ir sajūta, ka šobrīd situācija ir tāda."

Nekustamo īpašumu uzņēmums

INVESTORU VIEDOKLIS PAR REFORMU PRIORITĀTĒM

ENERGOAPGĀDES DROŠĪBA, ILGTSPĒJA, ZAĻIE MĒRĶI

IZGLĪTĪBA, CILVĒKKAPITĀLA ATTĪSTĪBA

"Enerģētikas nozare – tagad ir jauna ministrija, un es ceru, ka tā strādās, lai uzlabotu situāciju šajā jomā. Enerģētika ir svarīga arī vides apstākļu dēļ, mēs neizmantojam tik daudz zaļās enerģijas un joprojām esam diezgan atpalikuši no kaimiņiem vēja, saules un zaļās enerģijas jomās. Noteikti ir jāuzlabo, bet ir sperti daži labi soļi."

Nekustamo īpašumu uzņēmums

"Uzlabot ar darbaspēku saistītu jautājumu risināšanas koordināciju. Ieviest vienu struktūru, kas ir atbildīga par [darbaspēka] pieejamības prognozēšanu - iezīmējot nākotnes tendences un prasmes."

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

"Izglītība; pastāvīga pievēršanās izglītības standartiem, lai augtu un attīstītu nākotnes darbaspēku, piesaistītu talantus no ārzemēm un Latvijas dienaskārtībā virzītu pētniecību, attīstību un inovāciju"

Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums

"Latvija varētu pievērsties arī klimata pārmaiņām - tai caur un cauri būtu jābūt kā daļai no valsts sektora. Tagad mēs konkurējam par tiem pašiem resursiem. Tas virzīs kustību zaļajā enerģijā, Latvijai jābūt līderim zaļajā enerģijā. Uz to jākoncentrējas arī valsts sektoram."

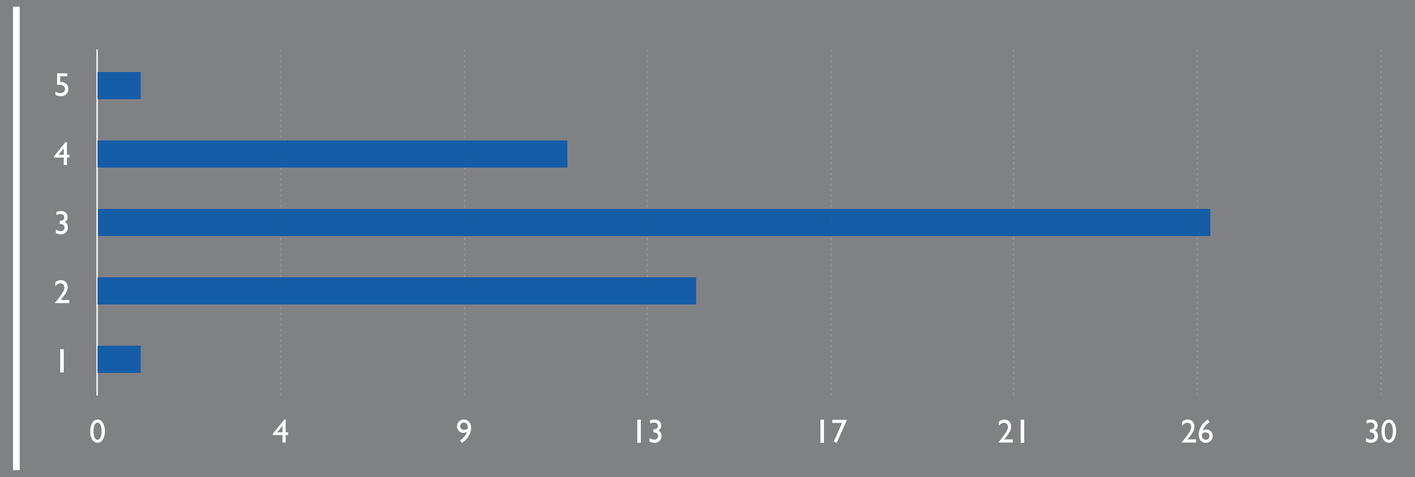
Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums

"Izglītības sistēma. Kopumā vērtējums ir zems. Kvalitāte ir tik zema, ka studenti dažkārt varbūt brīnās, par ko maksā - ir tikai divas agusta līmeņa augstskolas."

IKT uzņēmums

NOVĒRTĒJUMS KORPORATĪVĀS PĀRVALDĪBAS PRINCIPU IEVĒROŠANAI VALSTS KAPITĀLSABIEDRĪBĀS

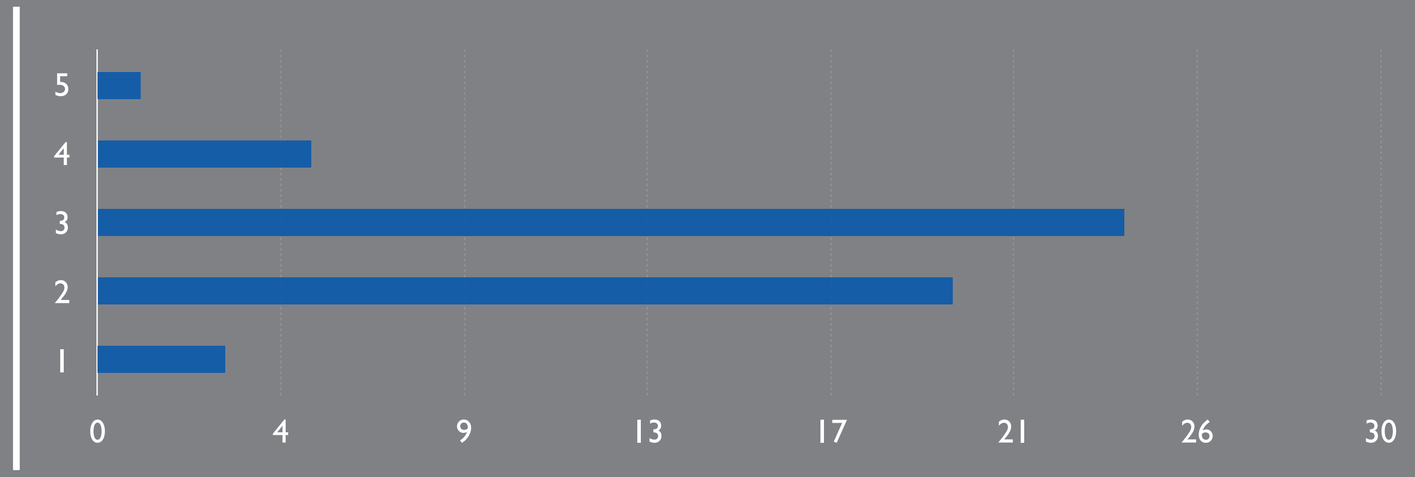
2.9

SKALĀ NO 1-5, KUR "1"- SLIKTI, "3"- VIDUVĒJI UN "5"- IZCILI

NOVĒRTĒJUMS KORPORATĪVĀS PĀRVALDĪBAS PRINCIPU IEVĒROŠANAI PAŠVALDĪBU KAPITĀLSABIEDRĪBĀS

2.6

SKALĀ NO 1-5, KUR "1"- SLIKTI, "3"- VIDUVĒJI UN "5"- IZCILI

Lielājās valsts kapitālsabiedrībās darbā pieņemšanas procedūras ir atvērtas, kas kopumā ir labā līmenī. Protams, uzlabojumi varētu būt, bet vismaz ir procesi un redzami centieni pareizajā virzienā, lai nominēšanas komisijas būtu sabalansētas, nevis vienas partijas konkrētās interesēs.

Pakalpojumu uzņēmums

Potenciāli mēs varētu redzēt, ka vairāk valsts uzņēmumi tiek kotēti biržā. […] Tam nevajadzētu notikt automātiski, bet, ja jūs kotējaties biržā, tas varētu veicināt pārredzamību, ziņošanu utt. Pārvaldības pārredzamība varētu uzlabot vadību. Ir argumenti abām pusēm.

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

Kāpēc nesākt valstij piederošās kapitālsabiedrības kotēt biržā, lai uzlabotu korporatīvo pārvaldību un aktivizētu kapitāla tirgus? Tas nāktu par labu valstij, pēc tam tās tiktu pārvaldītas efektīvāk, būtu konkurētspējīgākas un nestu lielas dividendes. Tas nopietni jāapsver, un tā ir milzīga iespēja uzlabojumiem. Vajag atrauties no mentalitātes, kur mēs nevaram kotēt konkrētu % […].

Nekustamo īpašumu uzņēmums

Uzlabojumi lēnām parādās. Var skaidri redzēt, kurš ir strādājis privātajā sektorā un kurš valstij piederošajās kapitālsabiedrībās, ir divi dažādi domāšanas veidi. Covid-19 panēmija deva grūdienu ārā no stagnācijas, tā aktivizēja/paātrināja digitalizācijas procesus. Jautājums - vai tie ir lietotājam draudzīgi? Šķiet, ka mēs vēlamies mainīties uz labo pusi, bet vai mēs daram lietas pareizajā virzienā.

Pakalpojumu uzņēmums

No efektivitātes un standartu viedokļa puses ir vajadzīgi uzlabojumi. Negatīvi:
1. Publiskie iepirkumi. Jautājumi par godīgām konkursa prasībām, kas praksē konkursos rosina vairāk vai mazāk tikai vienu uzvarētāju, dažkārt tie ir pat iepriekš zināmi. Piedāvājumu nosacījumi nav godīgi, taču tiesvedības par šiem jautājumiem prasa ārkārtīgi ilgu laiku. Bieži vien valsts uzņēmumi ir izredzētie publisko iepirkumu pretendenti.
2. Spēcīga lobēšana likumdošanas procesu laikā. Atsevišķu likumu pieņemšanā tiek ieviestas pēkšņas izmaiņas otrajā lasījumā, kas ir tikai viena uzņēmuma interesēs.
3. Viena tirgus dalībnieka netieša reklamēšana. Tas vienu tirgus dalībnieku nostāda augstāk par visiem citiem, tadejādi negodīgi un netieši radot monopola situāciju – tas negatīvi ietekmē konkurenci.

IKT uzņēmums

Valstij piederošajās kapitālsabiedrībās ir uzlabojumi, lai valdes padarītu kompetentas. Iepriekšējā valdība ir darījusi daudz, lai palielinātu valdes kompetenci un padarītu tās efektīvākas. Redzēs, kā šogad attīstīsies padomju stāsts... Jābūt skaidrai definīcijai par to, kas sagaidāms no valdes. Pašvaldībām piederošām kapitālsabiedrībām nav skaidru noteikumu un izpratnes, tās iespējams būtu jāregulē. Caurspīdīguma trūkums.
[…] Bet atkal, cilvēki apdedzinājās ministrijas nekompetences dēļ, balstoties uz to, cik saprotoši ir ierēdņi. Negatīvais ir valsts kapitālsabiedrības atbildīgo ministriju zemā kompetence. Situācijās kurās nav pieejami eksperti, jāskatās uz kompetenču pārvietošanu starp ministrijām.

Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums

LABĀKIE CITĀTI NO INVESTORU VĒSTULĒM **PREMJERMINISTRA KUNGAM**

"Premjerministra kungs, es novēlu jums ārkārtīgu drosmi un spēju pateikt "nē" sāpīgiem kompromisiem, lai uzlabotu mūsu nākotni. Mums ir vajadzīgi stingri lēmumi, šis ir pēdējais brīdis, kad tos varam izmantot, jo mēs ejam nepareizajā virzienā un strauji virzāmies uz stagnāciju - tas viss kompromisu dēļ, kuri dienas beigās neko nedod. Darbaspēka problēmu atrisināšana ir daļa no šīs drosmes, ir jāpieņem sarežģīti lēmumi, bet, ja nerisināsim demogrāfijas jautājumus, šī valsts beigs pastāvēt."

IKT uzņēmums

"Privātajam ektoram ir jāsniedz plašāki komentāri valsts sektoram, bet viņiem ir arī jāklausās un jārīkojas, lai būtu redzami rezultāti. Ir viegli pateikt, ka jārīkojas ātrāk, mēs redzam centienus, tomēr neredzam rezultātu. Tā tiek zaudēta uzticība."

Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums

"Latvija ir lieliska valsts, milzīgas iespējas un liela griba mainīties. Bet kādam tās ir jāīsteno un valdība ir tā, kam tas būtu jādara. Valdībai ir jābūt proaktīvai un jāizvairās no padomju laika domāšanas. Skatīties uz kaimiņiem un jauniešiem, lai iemācītos labākos piemērus un pielāgotos."

Nekustamo īpašumu uzņēmums

"Ekonomikas konkurētspēja ir galvenais dzinulis, lai jebkura valsts attīstītos. Lūdzu, salīdziniet Latvijas konkurētspēju ar tās vienaudžiem reģionā, definējiet izmērāmus mērķrādītājus kopā ar FICIL un apņemieties izstrādāt ilgtermiņa darbības plānu ar mērķi kļūt par vēlamo investīciju galamērķi Ziemeļvalstu/Baltijas reģionā."

Nekustamo īpašumu uzņēmums

LABĀKIE CITĀTI NO INVESTORU VĒSTULĒM **PREMJERMINISTRA KUNGAM**

"Ceru, ka Ministru kabinets reāli strādās kā komanda. Vajag vienam otru atbalstīt. Mēs redzam pozitīvas pārmaiņas attiecībā uz cilvēkkapitāla politikas plānošanu. Ceru, ka izdosies pāriet no plānošanas uz rīcību. Nebaidieties lūgt palīdzību, veicot jaunus uzdevumus. Privātajā sektorā ir plašas zināšanas, un cilvēki ar tām labprāt dalās. Labāk darīt lēnāk un pareizi, nevis ātri un kļūdoties. Viens nevar būt karotājs - apkārt vajag labu komandu. Vēl viens aspekts ir integrācijas jautājums sabiedrībā, tas ir vairāku dažādu problēmu cēlonis, es ceru, ka jūs varat efektīvi risināt šo jautājumu, lai mēs visi dzīvotu vienotā sabiedrībā, kas šai valstij grib vienu un to pašu – virzīt to uz priekšu, redzēt ekonomikas un sociālo progresu."

Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums

"Diemžēl no visām Baltijas investīciju aģentūrām Latvijai tā ir visvājākā. Igaunijas aģentūra ir ļoti profesionāla, Lietuvai arī profesionāla. Vajag tikai atvērt mājaslapu, lai redzētu atšķirību, šīs aģentūras ir profesionālas un uz pārdošanu orientētas, salīdzinot ar Latviju, kur ir sajūta ka LIAA ir kā daļa no ministrijas. Bija šī "Magnetic Latvia" iniciatīva.. tagad tā tiek atcelta, bet tās vietā nekā cita nav. Tas, ko viņi šobrīd līdz galam nesaprot, ir tas, ka konkurence starp Baltijas valstīm par investīciju piesaisti ir ļoti nopietna. Šeit būtiski ir tas, ka Latvijai trūkst unikālais pārdošanas piedāvājums, Igaunijai tas ir skaidrs - digitāls; Lietuvai - automobīļu rūpniecība, lāzertehnoloģijas, biznesa pakalpojumu centri, fintech. Latvijai tā trūkst. Latvijai ir jāizstrādā tās unikālais pārdošanas punkts un jāreformē LIAA kā pārdošanas organizācija. Nepieciešamas būtiskas reformas valsts pārvaldē un LIAA."

Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums

LABĀKIE CITĀTI NO INVESTORU VĒSTULĒM **PREMJERMINISTRA KUNGAM**

"Mazināt komunikācijas plaisu, tuvinot to ikdienas līmenim. Nereti situācija ir tāda, ka politiķi izsludina vīziju, bet ierēdņu izpilde praksē ir pilnīgi cita. Katrai iestādei būtu jāstrādā pie savas komunikācijas līmeņa celšanas, jo uzņēmumi jau ir redzējuši, cik svarīgi ir uzlabot savu iekšējo un ārējo komunikāciju. Politiķiem vajadzētu ieklausīties arī valsts ierēdņu ieteikumos. Politiķi vairāk runā par vispārīgajiem jautājumiem, bet tad varbūt viņi saskatīs mazāku, bet svarīgus sīkumus."

Ražošanas uzņēmums

"Es vēlētos, lai mēs vērtētu valdību tādā pašā veidā, kā tiek vērtēti uzņēmumi. Ja uzņēmumu vadītāji noteiktu laiku nepilda uzstādītos mērķrādītājus, tad vadītāji tiek mainīti. Ja ir kļūda, viņi to var labot, bet pēc vairākām kļūdām viņus atlaiž. Pašreizējā pieeja valdībai, kad viņi var pieļaut daudz kļūdu un nesasniegt mērķradītājus, bet tomēr palikt pie varas, nav diez ko efektīva. Jābūt taisnīgiem un atbildīgiem. Veiksmīgas valsts rezultāti ir ļoti atkarīgi no tā, kā to vada – valdība, ierēdņi utt."

IKT uzņēmums

"Jaizvērtē ierēdņu profesionalitāte, un pēc tam politiķiem viņi jauzklausa. Ja mēs skatāmies uz atjaunojamiem energoresursiem, tad es ieteiktu izstrādāt noteikumus, kas būtu godīgi visiem uzņēmumiem, vai tie būtu ar ārvalstu vai vietējo kapitālu, un radītu vienādu konkurenci gan privātajiem, gan valstij piederošajiem uzņēmumiem. Tikai tādā veidā sabiedrība gūs vislielāko labumu, ja noteikumu noteikšanā izmantotā pieeja būs taisnīga un vienlīdzīga."

Pakalpojumu uzņēmums

UZŅĒMUMI, KAS PIEDALĪJĀS PĒTĪJUMĀ

FICIL

STOCKHOLM SCHOOL OF ECONOMICS SSE RIGA

Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) ir nevalstiska organizācija, kurā apvienojušies lielākie ārvalstu uzņēmumi Latvijā, kā arī ārvalstu tirdzniecības kameras un Rīgas Ekonomikas augstskola.

FICIL aktīvi meklē un iesaka risinājumus, lai sadarbībā ar Latvijas valdību uzlabotu un attīstītu uzņēmējdarbības un investīcijas vidi valstī.

Pilns FICIL Investīciju vides indeksa ziņojums pieejams:

www.ficil.lv

FICIL

STOCKHOLM SCHOOL OF ECONOMICS

SSE RIGA